

Ce mai spun confratii lui Shakespeare (I)

1. Cum stăm cu dramaturgia românească?

2. Vă satisface doar publicarea pieselor dumneavoastră (urmată de posibilitatea obținerii unor premii literare) sau vi se pare vitală punerea lor în scenă?

3. Credeți că este necesară apariția unor agenții de impresariat care să vă reprezinte interesele în relația cu directorii de teatru și cu regizorii?

4. Acceptați colaborarea cu directorii de scenă sau socotiți că posibilele intervenții în text trebuie făcute de către aceștia din urmă?

5. V-a dezamăgit vreodată felul în care a fost pusă în scenă o piesă a dumneavoastră? (Exemple.)

6. Vedeți și spectacole cu piese ale altor dramaturgi români? Cum vi se par?

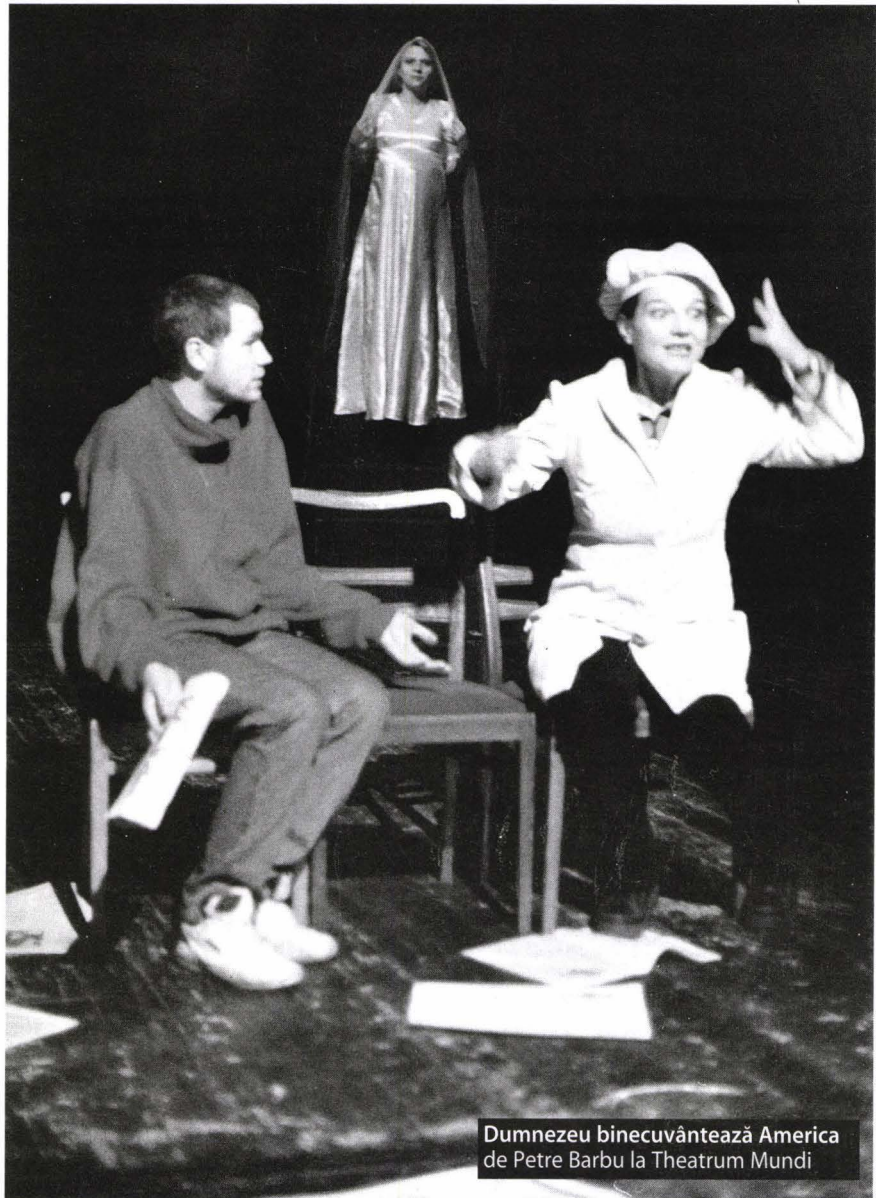
7. Simțiți lipsa unor cenacluri în cadrul cărora să vă puteți întâlni?

2. Idealul oricărui dramaturg este ca piesele lui să se urce și să dăinuiască pe scenă. E adevărat însă și faptul că o veritabilă piesă de teatru trebuie să fie și o piesă de literatură.

3. Personal, am fost și am rămas un foarte prost (aproape nul) impresar al pieselor mele de teatru. De aceea,

cred că o astfel de agenție le-ar face un mare serviciu dramaturgilor tineri, debutanți, sau celor ce, ca mine, nu sunt înzestrați cu talent managerial.

4. Colaborarea dintre regizor și autor trebuie să se întemeieze, neapărat, pe respect reciproc. Orgoliile nu au ce căuta aici. În procesul de punere în

Dumnezeu binecuvântează America de Petre Barbu la Theatrum Mundi

Valeriu Anania

1. Din păcate, având acum alte preocupări și răspunderi, nu sunt la curent cu întreaga viață teatrală din țara noastră.

Pescărușul din livada de vișini de Horia Gârbea la Bârlad

scenă, un regizor poate vedea unele aspecte (inclusiv pasajele prea lungi sau nu îndeajuns de "teatrale") mai bine decât autorul, dar e bine (chiar obligatoriu) să-l convingă și pe autor.

5. Nu. (Unele rezerve, mai mari sau mai mici, au existat, dar nu au fost dezamăgiri.)
6. Din motivele enunțate la început, merg destul de rar la teatru.
7. Mi-a trecut vremea!

Petre Barbu

1. Nu știu să răspund la această întrebare. Aș fi curios, totuși, să aflu ce răspuns ar oferi autorii acestui chestionar la întrebarea: "Cum stați cu revista «Scena»?"
2. Sunt convins că, cel puțin în faza în care mă aflu, traseul pieselor mele, pentru a ajunge pe scenă, trebuie să înceapă cu un concurs. (Un concurs tare și nu unul "aranjat" sau județean.) Participarea la o astfel de confruntare mi se pare absolut obligatorie. Dacă piesa mea obține un premiu sau măcar ajunge în selecția finală, prind curajul să mă adresez unui teatru. De abia atunci încep să mă zbat s-o văd montată. Dacă piesa nu

atrage atenția juriului, înseamnă că e proastă și trebuie să scriu ceva mai bun. Sunt un fan al concursurilor – asta, în măsura în care am un text de propus –, pentru că în astfel de împrejurări sunt sigur că există "un public-țintă" (juriul) care mă citește și de la care pot obține oficial "un certificat de calitate".

Nu mă atrage deloc publicarea unei piese, chiar dacă e premiată. Onorariul e derizoriu sau inexistent, iar revistele de specialitate nu au puterea să-i influențeze pe cei care stabilesc ca o piesă să urce sau nu pe scenă. Publicarea în volum sau în presă înseamnă îngroparea unei piese.

3. Aș fi încântat să fiu clientul unui impresar, chiar dacă acesta ar lucra cu un comision de 99,9%. Nu cred, însă, că astfel de agenții, care să lucreze sistematic și să aibă credibilitate, vor apărea prea curând în România. Astfel de intermediari între autori și teatre apar, de obicei, când există o cerere (pe piață). Din păcate, cererea de dramaturgie contemporană este mică sau există cel mult la nivel declarativ din partea teatrelor. Este foarte posibil ca oferta să nu se ridice la pretențiile regizorilor și ale

directorilor de teatru. În acest caz, ce negustor (agenții de impresariat) s-ar agita să vândă niște "produse" care n-au căutat pe piață?

4. Accept și iră ezitare prima variantă. De asemenea, accept și intervențiile pe text ale regizorului, doar dacă acestea slujesc spectacolul, îmbogățindu-l. Accept intervențiile de orice fel, numai să nu trădeze spectacolul, chiar dacă subminează piesa.

5. L-aș mânia pe Dumnezeu să afirm că montarea piesei **Dumnezeu binecuvântează America** la Theatrum Mundi, în regia lui Atila Vizauer, m-a nemulțumit. Regizorul și actorii au înțeles foarte bine nu neapărat textul, ci dramele personajelor pe care m-am străduit să le contrez. Am descoperit niște actori care se bucurau jucând personajele mele. Din nefericire, bucuria a durat preț de vreo opt reprezentații și a murit. Am fost dezamăgit că directorul teatrului, Ion Cocora, n-a știut să vândă acest spectacol, care a avut cronici bune, și s-a mărginit doar să bifeze o nouă premieră în portofoliul instituției. Dar asta este altă poveste.

6. Ca la orice spectacol făcut după o piesă de aiurea, mă interesează în primul rând ce povestește regizorul și, în al doilea rând, cum povestește. Două spectacole mi se par memorabile din această perspectivă: **Petru de Vlad Zografi** și **Levantul** după Mircea Cărtărescu, ambele în regia Cătălinei Buzoianu. În schimb, spectacolul după aceeași piesă a lui Zografi, în regia lui Cristian Ioan, mi s-a părut o lectură regizorală superficială.

7. Nu. Cenaclurile, cel puțin în prezent, au un caracter frivol și nu cred că pot impune un dramaturg sau un text în atenția regizorilor, directorilor și a publicului. Mult mai pragmatice mi se par atelierele de creație. Am participat în acest an la un astfel de atelier, la Dramafest, festivalul desfășurat la Târgu-Mureș. Timp de o săptămână, am avut ocazia să lucrez "cot la cot" cu cinci actori și cu regizorul care mi-a selecționat piesa **La stânga tatălui**. Firește, asemenea ateliere nu au darul să-mi fixeze inspirația în vârful peniței. Dar observațiile regizorului și ale actorilor m-au făcut să aud cum scârțâie scândura scenei prin câteva încheieturi ale piesei mele.

Horia Gârbea

1. Tocmai a avut loc ședința secției de dramaturgie a Asociației Scriitorilor din București. Exact despre asta am vorbit noi acolo. Concluzia a

fost că nu stăm prea bine. Dramaturgul român nu este jucat, nu este plătit pe măsura muncii lui. Chiar când un regizor vrea un text, teatrul n-are bani de producție. Sunt preferate nu piesele bune, ci acelea ale căror autori vin cu sponsori. Dramaturgul trebuie și el să trăiască. Dacă nu e jucat, sau e jucat pe gratis, din ce să supraviețuiască? Să zicem că scrie bine. Ei și? Onorariu nu va lua. Dacă se duce la televiziune, câștigă făcând scenariu. Dar nu mai are timp de piese. Publicul e și el exigent, pe bună dreptate. O montare de succes presupune anumite condiții materiale (decor, muzică originală, un coregraf etc.). Dacă nu are toate acestea, omul stă acasă și se uită la "Surprize, surprize" sau la altă tâmpenie cu un buget care măcar permite să nu apară pe post cârpeli și încropeli.

Pentru a fi foarte drepti și exigenți cu noi înșine, nici textele noi din ultima vreme nu sunt grozave. Un exemplu: ultimele patru-cinci piese laureate de UNITER la "Piesa anului" n-au ajuns pe scenă. Dacă erau chiar foarte-foarte bune, până la urmă s-ar fi găsit bani de producție. Cel puțin, așa cred.

2. Punerea în scenă chiar este esențială. Dacă piesele, din vina lor, nu ajung acolo, este un blam pentru dramaturg. Sigur, pot exista alte piedici, între care și lipsa de stăruință și lipsa de adaptabilitate a autorului. Dacă ții morțiș la fiecare replică, nu ajungi departe. Cred foarte mult în proiecte comandate de teatre, în

care regizorul și autorul conlucrează permanent și își împart răspunderea. Așa, nu mai pot da vina unul pe altul.

3. N-ar strica să existe. Dar nu există. Dacă ar fi, cine i-ar garanta buna-credință? Apoi, impresarii (agenții literari) trăiesc din cei 10% comision la fiecare onorariu. Or, la onorariile pe care le primesc azi autorii, impresarul ar muri de foame. Ceea ce mă întristează este că Uniunea Scriitorilor și UNITER, din care fac parte, nu acordă nici un fel de sprijin, nici măcar moral, în cazul în care autorii sunt "țepuiți" de producători verosi. Nici măcar asistență juridică. Așa că degeaba sunt membru.

Dau două exemple care mă privesc. Am fost înșelat de producătorul imoralei emisiuni "Surprize, surprize", care mi-a folosit un scenariu fără a-mi face contract și fără a plăti. Apoi, editura "ALL", prin colecția "Godot", păstorită de C.C.Buricea-Mlinarcic, mi-a făcut contract pentru un volum de teatru, mi-a plătit, ce-i drept, un avans, dar nu mi-a scos cartea timp de un an. Pe mine mă interesa cartea, nu mica suma cu care m-au legat. Vreau să reziliesc acest contract. Mă ajută US sau UNITER? Nici vorbă! N-am putut face nimic pe cale juridică, iar calitatea de membru nu mi-a servit în aceste două situații.

În paranteză fie zis, e o rușine că nu pot, cu legitimația de UNITER, să intru, chiar fără a avea loc pe scaun, la spectacolul unui teatru subvenționat de stat. La companii private nu pretind. Dar la stat? La Național? E o

porcărie pe care trebuie s-o înlăture și UNITER-ul, și TNB-ul. Ce să fac? Să mă rog de directorul teatrului și apoi să mă simt obligat "să-mi placă" piesa? De când sunt membru UNITER n-am beneficiat de absolut nimic în plus față de un aulac de pe stradă.

4. Regizorii sunt căpitani corabiei. Hotărăsc pe cine să ia la bord și cu ce bagaje. Totuși, cred că e bine să se consulte cu autorul, măcar cât timp nenorocitul mai este încă în viață. După aia, treaba lor. Eu nu sunt deloc refractar la colaborări. Lucrez foarte bine cu regizorii. Unii dintre cei mai simpatici și mai admirați dintre prietenii mei sunt regizori. De la ei un autor are ce învăța pentru că ei văd faptul trăit, nu cuvântul scris. Unii sunt și teoreticieni remarcabili. Alții au un gust și un exercițiu al gustului teatral, o intuiție dublată de experiență care îi fac să observe foarte ușor părțile slabe, confuze, neconvingătoare ale unui text. Pentru autor e greu să taie singur. E ca și cum te-ai opera singur de gălci. Parcă toate ți se par drăguțe și le-ai mai lăsa acolo.

5. Da. Sigur. Și chiar o dezamăgire cumplită. Fără leac. Piesa mea **Doamna Bovary sunt ceilalți** n-a fost înțeleasă și a fost masacrată de un regizor neamț. Mi-a părut rău, pentru că e, poate, cea mai bună și era la prima reprezentare. Alt incident: o piesă care a ieșit bine la Pitești a avut o reprezentație bucureșteană inexplicabil de slabă. Critica a venit la aceasta din urmă, și unii cronicari, iute vărsători de sânge nevinovat, au

Carlo contra Carlo
de Paul Ioachim la Odeon

sărit ca arși. Aici n-a fost o eroare de montare, ci o seară cu ghinion.

6. Eu sunt prieten cu confracții, văd spectacole cu piesele lor. Sufăr când au necazuri cu montările. Dintr-un sentiment firesc de solidaritate. Dacă aș fi în locul lor? Din păcate, spectacolele sunt cam proaste. Din nefericire, nu am văzut în ultimii zece ani un spectacol senzațional pe un text românesc. Au fost, cel mult, decente. Or fi de vină doar textele? Parcă nici oamenii din teatru nu pun suflet când autorul e român și contemporan. Funcționează (subconștient) principiul românesc: "ia mai dă-l în măsă și pe ăsta; dacă nu-i place, să fie sănătos". Iar dramaturgii români nici măcar nu sunt prea sănătoși. Dar mă gândesc și la actori, un sufleor are 900 000 pe lună și un actor, vreo 1 200 000. Regizorul vine de obicei din afara teatrului și ia 10 000 000 pe puțin. Această disproporție nu îndeamnă la performanțe.

7. Să spun drept, nu. N-am timp. La cenaclu comentăm, ne simțim bine și

pe urmă, la scenă, la public, încep necazurile. Aș vedea un fel de spectacole "script in hand", lecturi cu public făcute de actori, cu regie, cu o recuzită minimă, sunet, lumină. Măcar un pic de vrajă teatrală. Ar fi și "un târg de texte" unde ambalajul ar avea rolul său. Și mai bine, fără comentarii după aceea. Au fost două încercări la Muzeul Literaturii și au fost reușite. Dar ar trebui să fie multe, mult mai multe. Eu m-am angajat să realizez un proiect numit PRO-Scenium sub egida PRO TV: spectacole-lectură pentru autori care încă nu au debutat. Îi invit deci pe tinerii colegi să-mi dea textele lor, ca să putem începe.

Paul Ioachim

1. Rău. Lipsa oricărui interes pentru dramaturgia autohtonă face ca numărul dramaturgilor să scadă, ei căutându-și "fericirea" în alte zone: televiziune, publicitate, filme sau firme (cei tineri venind din ce în ce

mai puțin spre teatru). Astfel, oferta teatrelor fiind mică, iar stimularea, inexistentă, dramaturgia românească urcă pe scenă rar; în felul acesta, piesele românești dispar încet, dar sigur. În cei zece ani de tranziție doar în provincie s-au mai jucat ceva texte autohtone. În București sunt teatre care, în acest deceniu "trecător", dacă au pus două-trei piese. (La Teatrul "G. Ciprian" din Buzău, din paisprezece premiere – câte s-au jucat până acum de la înființare, adică din 6 aprilie 1996 –, zece au fost românești. Dar, oare, a impresionat pe cineva opțiunea fermă a acestui teatru pentru dramaturgia autohtonă?) Pe de altă parte, citind foarte multe piese românești, mi-am dat seama că unele nu pot fi jucate. Sunt plicticoase, stufoase, cu acțiune artificioasă. Cred că ar trebui să ne dăm mai multă silință în a scrie piese care să intereseze publicul.

2. Publicarea pieselor este un lucru necesar, folositor, meritoriu. Dar trebuie să ai bani ca să fii, astăzi, editat. (Personal, din cele vreo douăzeci de piese scrise, aș dori să-mi apară un volum selectiv, dar n-am banii necesari.) Așa că mă bucur să-i văd pe alții publicați și mă consolez cu faptul că cele mai multe dintre piesele mele au fost jucate. Este vital pentru orice text să fie pus în scenă.

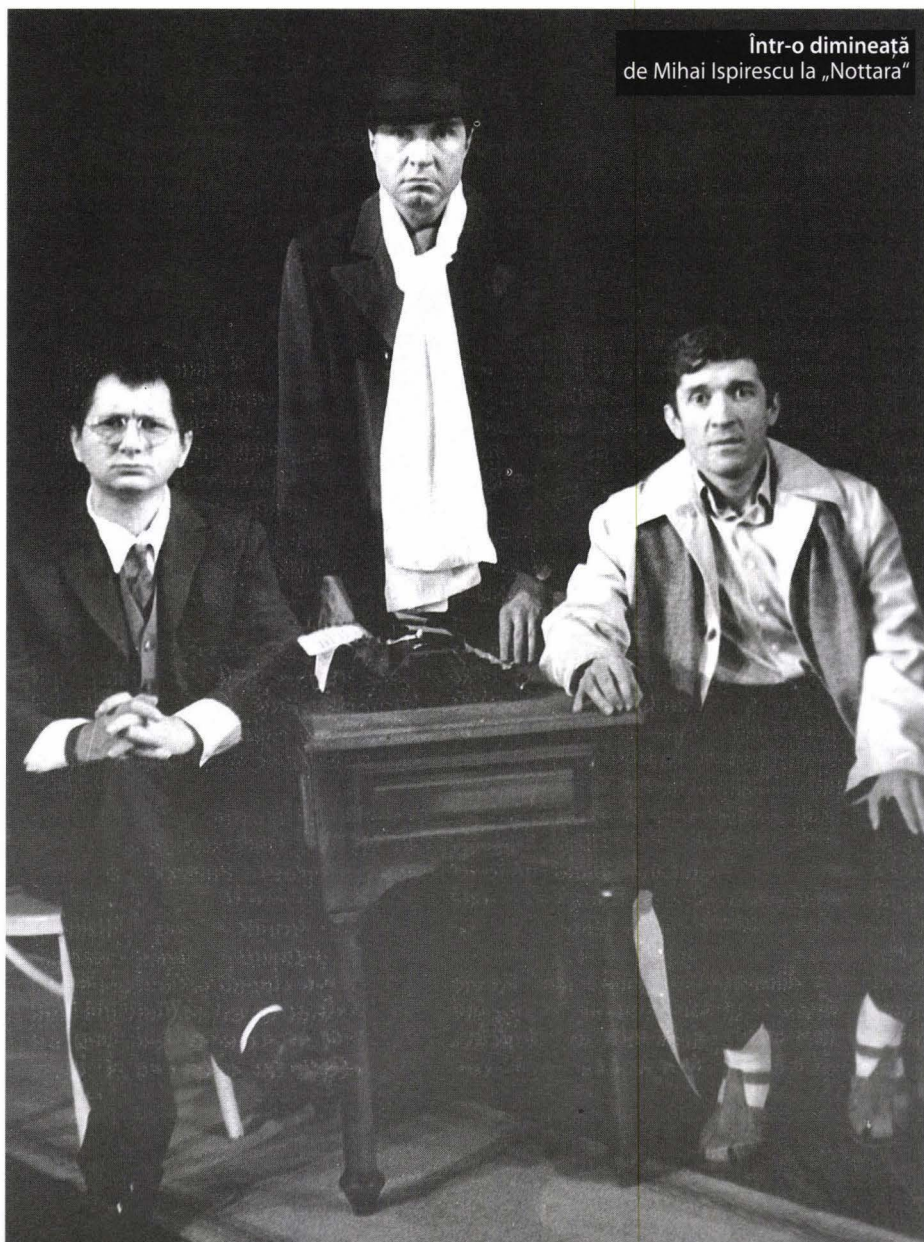
3. Agenții au apărut, dar s-au dovedit ineficiente, pentru că nu le ia nimeni în seamă. Singurul lucru care, cred eu, s-ar putea face este stimularea dramaturgilor. Cum? Nu este descoperirea mea; se practică de mult și cu folos în Occident. Să fie, așadar, un fond alocat teatrelor special pentru dramaturgia autohtonă. Directorii teatrelor să comande piese mai multor autori, iar la prezentarea textelor, aceștia să fie remunerați pentru munca "prestată", chiar dacă piesele lor nu vor fi jucate. Cele reușite, care se vor monta, să fie plătite în așa fel încât scriitorul să poată trăi decent, vorba cuiva, până ce va scrie o nouă piesă. În felul acesta, sunt convins că mulți scriitori se vor îndrepta spre teatru. Or, dacă se va scrie mult, ai de unde alege. Vor fi destule piese și pentru jucat, și pentru publicat, și pentru premiat.

4. Da, trebuie făcute împreună.

5. Normal, dar dezamăgirea unei montări nereușite se uită o dată cu apariția celor reușite.

6. Nu prea am ocazia, pentru că nu prea există. Dar, atunci când le văd, doresc din tot sufletul să aibă succes.

7. Simt lipsa cenaclurilor – cum erau pe vremuri cel al revistei "Teatrul", sau

Într-o dimineață de Mihai Ispirescu la „Nottara”

al Uniunii Scriitorilor, sau al revistei "Lucefărul" –, precum și lipsa pieselor tipărite în revistele de specialitate, toate acestea creând o efervescență în jurul actului teatral, dar mai ales al dramaturgiei, care ar trebui să fie, ar putea să fie și nu prea este.

Mihai Ispirescu

1. Într-o formă sau alta, vă asigur că, de-a lungul timpului, am auzit deseori asemenea întrebări. Pe parcurs, unele au devenit de-a dreptul retorice, semn că problemele au rămas aceleași. Cu dramaturgia contemporană românească noi stăm – vorba nu mai știu cui – "mulțumim lui Dumnezeu, prost!" Ba, chiar, mai prost ca înainte de '89. Nu că nu s-ar scrie. Dimpotrivă. Se scrie și se tipărește azi mai bine și mai mult decât în anii comunismului. Continuă să apară autori tineri talentați, care se iau la trântă cu economia de piață și încearcă să-și monteze singuri piesele. Autorii mai vechi continuă și ei să scrie destule piese bune, însă majoritatea directorilor de teatru și a regiilor continuă la rândul lor să se arate izbiți de o miopie acută, care-i împiedică să zărească respectivelor creații, rătăcite, cum sunt, prin ploaia orbitoare a ofertelor dramaturgiei universale. Nu mai există, pesemne, nici personalități precum neuitații Horia Lovinescu sau Valentin Silvestru, cei care, prin autoritatea lor incontestabilă, ajutau managerii ori directorii de scenă să-și aplece privirile, mai atenți, și asupra Cenușăreșelor române.

2. Nici vorbă, evident! O piesă cred că există, cu adevărat, numai în măsura în care este și jucată. Nu am publicat până acum decât piese jucate, iar premiile obținute (câte au fost) au vizat, în majoritatea cazurilor – datorită unor regizori ca Dan Micu, Tompa Gábor, Dominic Dembinski – și spectacolele.

3. Asta ne mai lipsește! Șomează ele matrimonialele, imobiliarele. Cum să fie valabilă o agenție de impresariat pentru piesa românească, cea care poate fi găsită lesne, oricând, la secretariatele literare ale teatrelor?!

4. Colaborarea o socotesc – din experiență – cea mai bună. Atunci când regizorul și autorul – în viață fiind amândoi, desigur – se aleg reciproc, își cunosc și-și armonizează posibilitățile, talentul. Lucrul în doi poate deveni atunci o adevărată bucurie, iar rezultatele, notabile.

5. Cui nu i s-a întâmplat, "măcar o dată, doar o dată-n viața lui"? Amărăciunea e mare, însă, așa că exemple nu pot da fiindcă m-am străduit și mă străduiesc din răsuputeri să le uit.

Prințul din lacrimă
de Radu Macrinici la Piatra Neamț

6. Fac acest lucru cu constanță și cu mare bucurie, privindu-le, în cazul reușitei, ca pe o izbândă personală. Când era Fănuș Neagu director general al Teatrului Național, ne-am străduit – împreună cu Valentin Silvestru, Liviu Dorneanu și Victor Parhon – nu numai să privim spectacole cu piesă românească, ci chiar să aducem pe cele trei scene dramaturgi români importanți, în spectacole de mare forță, cum ar fi, spre exemplu, Marin Sorescu – **Paracliserul**, Lucian Blaga – **Anton Pann**, D. R. Popescu – **O batistă în Dunăre**. Ar fi urmat, dacă s-ar mai fi putut, Dumitru Solomon, Tudor Popescu, Iosif Naghiu.

Admir mulți autori români contemporani și cred în ei. Continuu să nu cred, din păcate, în norocul dramaturgiei românești de a fi jucată așa cum se cuvine la ea acasă. Despre șansa intrării ei în Europa, ce să mai vorbim? Vedeți și dumneavoastră cum e!

7. Absolut deloc! Scrisul – ca, de altfel, multe alte meserii – cere trudă într-o singurărate deplină. Produsul, o dată finit, poți să-l arăți criticilor de teatru pe care-i avem – câțiva, eminenți, în care am crezut și-n care cred –, apoi regizorilor – în care am crezut și cred –, apoi directorilor de teatru – în care cred mai puțin –, după care aștepti liniștit ori nu – tot aia e! –, să vezi ce se-n tâmplă. Deseori, nimic. Asta-i tot. Unde ar fi locul cenaclului de dramaturgie în lanțul ăsta? S-ar veni, poate, să-ncepem noul an mai optimiști. Dar dacă nu e cazul?

Radu Macrinici

1-7. Dramaturgia românească de astăzi își poate număra reprezentanții

activi (citește: "jucați", nu "publicați" sau "premiati", căci dramaturgia în afara scenei e un nonsens) pe degetele unei singure mâini. Celor care ar dori, poate, să-mi întindă și cealaltă mână, le voi aminti că a fi dramaturg nu înseamnă a te lăsa de poezie sau proză și a începe să scrii cu liniuță de dialog. Oricum, dacă există, dramaturgia de mâna a doua are degetele pline de artrită, reumatism, negi și unghii îndoliate sau roase de atâta scărpinat în creștetul capului. Personal, fiind adeptul și practicantul unei noi retorici în ale dramaturgiei, cred că principalul defect al textelor scrise până în 1990 (chiar și după, în cazul unor anumiți autori) este absența unei dimensiuni fertilizatoare și apte de influențe pozitive, acea "manta" de sub care ar fi trebuit să iasă "cei noi".

Acestea fiind zise, apariția unor agenții de impresariat pentru dramaturgi pare ceva inutil din moment ce directorii de teatru (mai ales cei din București) nu vor să riște girând compatrioții, iar seniorii regiei românești (cu spaime și frustrări în raniță) sunt acum preocupați de recuperare și băntuiri de fatidica interogație "Cum o să mor fără să fi pus și eu un Euripide?".

În acest climat de indiferență generală, cenaclurile nu ar fi decât frecții la piciorul din lemn al dramaturgiei naționale. Din nefericire, în România, drumul de la text la scenă e la fel de lung ca acela de la vorbă la faptă. Subsemnatul a avut ocazia să parcurgă de câteva ori acest drum, lucrând cu tineri regizori interesați de noua dramaturgie. Recomand tuturor dramaturgilor să abandoneze scrupulele filologice în fațoarea lucrului pe text împreună cu regizorul și actorii. Experiența e fascinantă și are meritul de a evita eventualele dezamăgiri pe

care autorul le-ar putea încerca în seara premierei.

Cât privește spectacolele cu piese ale altor dramaturgi români, contemporani cu mine, mărturisesc că, din păcate, nu am avut ocazia să văd prea multe. Și nu pentru că n-aș fi dorit, ci pentru că oferta e foarte modestă. Iar atunci când totuși se întâmplă ca un text românesc să apară pe scenă, spectacolul pare unul de serviciu, îmbrăcat în hainele Cenușăresei și ascuns de ochii verzi ai criticii, ca un copil handicapat de care ți-e rușine. Dar, cine știe? S-ar putea ca pentru dramaturgii români să funcționeze principiul: "mă fezandez, deci exist", situație în care nu ne rămâne decât să ne dorim ori sănătate permanentă și viață definitivă, ori o posteritate cât se poate de rapidă.

D. R. Popescu

1. Foarte bine.
2. Da, pentru prima parte a întrebării, restul nu mă interesează.
3. Nu.
4. Da (pentru prima parte a întrebării).
5. Nu.
6. Da. Nu e important.
7. Nu.

Ana Ripka Rus

1. Se scrie destul de mult teatru azi, în România, dar, indiferent de cali-

tatea lui, în scenă sunt puse, cu predilecție, scenariile scrise de regizori. Poate că tocmai aceste scenarii reprezintă noua dramaturgie românească.

2. Nu știu dacă "vital" e termenul cel mai potrivit. Eu l-aș înlocui cu "firesc" și aș răspunde cu "da", având în vedere că menirea pieselor de teatru este aceea de a fi jucate pe scenă.

3. Foarte necesară, mai ales că, în condițiile actuale (îndeosebi financiare), unui dramaturg îi este aproape imposibil să-și caute singur teatrele ori regizorii dispuși să-i pună în scenă piesele.

4. Chiar dacă prefer colaborarea cu directorii de scenă, accept și intervențiile lor, cu unele condiții, dintre care cea mai importantă este ca piesa mea să-și păstreze mesajul.

5. Am fost dezamăgită, dar o bună parte din vină o port și eu. În 1995 mi s-a jucat o piesă la Teatrul de Stat din Oradea. Am colaborat prea puțin cu regizorul, convinsă fiind că modificările aduse de acesta nu vor afecta forma ori conținutul piesei. Abia când am văzut, la premieră, că au mai apărut cinci personaje, inexistente în textul meu, mi-am dat seama că ar fi trebuit să fiu mai categorică în relația cu regizorul. După această experiență am ajuns la concluzia că, adesea, doar opera dramatică îi aparține scriitorului, iar spectacolul, regizorului.

6. Ultima oară când am văzut spectacole cu piese ale unor dramaturgi

români contemporani a fost la Târgu-Mureș, la "Dramafest", în 1998. Piesele – pe care le citisem în volumul de dramaturgie lansat în cadrul festivalului – mi-au plăcut. Însă nu toate montă. le s-au ridicat la nivelul lor. Îndeosebi mi-a părut rău de una dintre piese (pe care eu o consider excepțională). Din păcate, n-am recunoscut nimic din ea când am văzut-o pe scenă.

7. Da, îmi lipsesc întâlnirile cu creatorii de teatru.

Hanibal Stănculescu

1. Bănuiesc că întrebarea se referă la dramaturgia românească din ultimii zece ani. Chiar dacă n-ar fi așa, n-am nici un chef să vorbesc despre ce a fost înainte de '89. Risc să mă alerge confracții pe stradă. Să lăsăm colbul să se aștearnă liniștit peste sumedenia de texte fără har care au siluit mintea și gustul atâtor generații. După '89, au existat perioade bune și perioade rele. Până prin 1993, atât la Radio cât și pe scene, au mai putut fi supuse evaluării ascultătorilor și spectatorilor – din punctul meu de vedere, ei sunt importanți – și textele unor autori aproape necunoscuți. Mă număr printre ei. În ultimii ani însă, în afară de inflația de Vișniec și de autori inventați peste noapte, nu se poate constata decât o "închidere care se închide", ca să parafrazăm un personaj celebru. *Bref*, cred că

lucrurile stau destul de prost. Sigur, și Vișniec poate să mă alege pe stradă, norocul este că nu prea stă prin țară. Dar, cum tot spectatorii dau măsura vitalității unei dramaturgii, sau a precarității sale, e mai bine să ne sprijinim pe statistici: câți spectatori au avut piesele românești în anul care s-a încheiat? Habar n-am. Poate știți dumneavoastră. Sper să nu fi atins și dramaturgia românească nivelul de audiență al filmului românesc. Dacă-i așa, atunci vina trebuie împărțită între dramaturgi, regizori și directorii de teatru. Vor ei să și-o asume? Mă cam îndoiesc. Tot pe spectatorul plătit de impozite cade măgăreața: n-are gust, n-are cultură. Unde sunt spectatorii *d'antan*? Acasă, unde să fie? Se zgâiesc la televizor. Au obsesiv să tot aștepte.

2. Îmi doresc și una, și alta. Publicarea țintește un tip de public – teoretic, mai numeros... deși, la tirajele de azi...–, spectacolul vizează, din motive obiective, mai cu seamă publicul din localitatea unde piesa a fost montată. Sigur, există turneele teatrelor, festivalurile, posibilitatea de a pătrunde la televiziune (oare?) și Dumnezeu mai știe câte posibilități

minunate oferite de această viață culturală tumultuoasă în care valorile se așază frumos unele lângă altele, iar banii sunt o chestiune secundară. În acest climat fericit, în care porțile teatrelor și ale editurilor sunt deschise maselor largi de creatori de la orașe și sate, ce mi-aș mai putea dori? Un ficat sănătos, fără doar și poate.

3. Nu cunosc decât o singură persoană onestă care ar putea face această meserie și în care aș avea deplină încredere. Din nefericire, este plecată din țară. Din nefericire, are acum altă ocupație și nu dă semne că ar mai avea chef să se întoarcă în jungla mediatico-dramaturgică de la noi. Ca atare, nu simt nevoia ca între mine și regizor ori între mine și directorul de teatru să existe un intermediar. Bănuiesc că, după ce vor citi răspunsurile mele la această anchetă, regizorii și directorii în speță (poate nu toți... mai știi?) nu vor simți nici un imbold să mă vadă pe mine la față, darămite pe agentul meu literar...

4. Din câte am văzut eu, intervențiile în text ale regizorilor noștri nu sunt foarte inspirate. Mi-aduc aminte cum

o cucoană din TVR a adăugat, prin anii '80, un monolog la textul **Noapții furtunoase** (madama, altminteri, bine înfiptă). Ideea mi se pare cretină, trebuie să știți că produsul era absolut infect. Deci colaborarea cu directorii de scenă ar fi ideală.

5. Scriu puțin teatru, dar întrebarea mi se pare oricum haioasă. Dintre piesele mele, două la număr în acest moment, deocamdată **Migrena** a ajuns pe scenă în stagiunea 1992–93, la Teatrul Mic din București. A fost o experiență unică. Din toate punctele de vedere. Nu pot să uit, de pildă, o noapte de grație în care Dan Micu – pomenit fie-i numele în veac! – a reușit să facă ultimele retușuri unui spectacol ce se apropia de premieră și mai avea oarece neîmpliniri. Așadar, până în acest moment, nici o dezamăgire. Adică, loc berechet în perioada următoare.

6. Din păcate, nu prea merg la teatru în ultima vreme. Motivele sunt multe. Îmi amintesc însă că am văzut cu destul timp în urmă, la Național parcă, **Angajare de clovn** a lui Matei Vișniec și mi s-a părut O.K. Asta nu înseamnă însă că tot ce scrie Vișniec îmi place și nici că busuioacele stri-

Io, Mircea Voievod
de Dan Tărchilă la „Bulandra”

cate odată (vezi răspunsul de la punctul 1) pot fi drese atât de ușor pe cât îmi place mie să cred.

7. Ce fel de cenacluri? Precum cel condus de individul acela tutungiu și indult cu mulți ani în urmă? Mersi. N-am nevoie. Simt însă lipsa unor adevărate săli-atelier, adică a unor teatre adevărate care să permită competiția liberă și care să încurajeze experimentele dramaturgilor, ale regizorilor și ale actorilor.

Dan Tărchilă

1. Cu dramaturgia nu stăm rău. Rău stăm cu valorificarea ei scenică. În ultimii zece ani s-au scris câteva piese bune, dintre care extrem de puține au fost ridicate pe scenele teatrelor. Am avut prilejul să cunosc texte valoroase, dar nu mi s-a dat și șansa de a le vedea ca spectacole. Marginalizarea dramaturgiei autohtone de către directorii de teatru și de către mulți regizori nu preves-

tește nimic bun pentru mișcarea teatrală românească.

2. Publicarea pieselor este foarte necesară, dar scopul dramaturgiei trebuie să fie punerea ei în scenă. Premiile literare? Ele au alt rost, acela de a impulsiona dramaturgia spre a se lua la întrecere. Altfel spus, un fel de concurență. Este un lucru benefic pentru dramaturgie.

3. Ar fi o soluție, mai ales pentru dramaturg. Nu cred, însă, că în situația actuală ar da mari rezultate. Promovarea dramaturgiei autohtone nu ar fi influențată prea mult, din moment ce teatrele preferă piesa străină. De altfel, Fondul Literar al Uniunii Scriitorilor se implică oarecum, atunci când este solicitat de dramaturgi, în rezolvarea unor diferențe între teatre și autori.

4. Depinde ce se înțelege prin colaborare. Personal, nu accept ca regizorul să-mi "corecteze" textul sau să intervină în replici, modificându-le sau completându-le cu ale lui. Dar, de vreo două ori în acești patruzeci

de ani de teatru ai mei, am acceptat propunerile regizorului și nu a fost decât spre binele spectacolului.

5. O singură dată. Fără să fiu consultat, un regizor mi-a modificat întregul text în așa fel încât la premieră nu s-a înțeles nimic din piesă. Am respins spectacolul și nu l-am înscris în palmaresul meu, ca și cum n-ar fi existat. Este vorba de piesa **Zidarul** de la teatrul gălățean. Deși spectacolul a ieșit înaintea celui de la București, nu l-am considerat premieră pe țară și am declarat acest lucru în mod oficial.

6. Este de datoria mea să văd piesele confrăților. Cum mi se par? Așa cum sunt.

7. Nu. Poate că nu am dreptate, dar cred că nu poți învăța cum să scrii o piesă prin întâlniri la un cenaclu. N-am participat niciodată la vreun cenaclu de dramaturgie.

Mirona Hărăbor,
Marinela Țepuș

Sps *praful de pe scândură* *pe scândură*

Injecția teatrală

Un turneu recent al Teatrului Național din Târgu-Mureș a scos la iveală două tipuri de atitudini ale autorităților locale față de teatru.

În primul oraș în care am jucat există teatru profesionist. Consiliul local asigură subvenție care acoperă lefurile personalului, cheltuielile de întreținere a clădirii și, în mică măsură, bani pentru producția de spectacole. Dar, de ani de zile, nimic important nu se întâmplă în acel teatru. Oamenii își așteaptă salariile mici și bifează un număr minim de premiere, în așa fel încât să nu se poată spune că nu fac chiar nimic. Pentru ultima premieră, un text într-un act, care e folosit adesea ca temă de studiu în anul întâi în școlile de teatru, s-a repetat aproape o stagiune întreagă. Există actori care iau salariu, dar nu au mai jucat de ani de zile nimic. Personalul tehnic s-a deprofesionalizat, iar publicul și-a pierdut capacitatea de a reacționa și la alt nivel de înțelegere decât primul strat al poveștii, ca la telenovele. Cele două

spectacole prezentate de Teatrul Național din Târgu-Mureș s-au făcut pe cheltuială proprie și nu au beneficiat de prezența în sală a directorului teatrului-gazdă, a secretarului literar sau a actorilor din trupă (cu excepția a doi actori tineri, care-și făcuseră studiile la Târgu-Mureș și care au venit să-și vadă foștii colegi). Ca locuitor al aceluiași oraș, m-aș simți îndreptățit să cer încetarea imediată a risipei pe care o presupune subvenționarea unui teatru mort.

În cel de-al doilea oraș, nu există teatru profesionist. Autoritățile locale construiesc însă un centru teatral ce va putea primi, în condiții tehnice decente, spectacole invitate. O dată pe an, în acest oraș se desfășoară un mic festival pentru tinerii regizori de teatru. Între timp, aleșii locuitorilor acestui conglomerat urban fără tradiție culturală se luptă să-și formeze un public. Au invitat trei spectacole ale Teatrului Național din Târgu-Mureș, acoperind cheltuielile de transport, cazare, masă și oferind chiar mici onorarii. Accesul

spectatorilor a fost gratuit. Autoritățile nu își doresc un teatru al lor, ci un centru cultural care să poată primi spectacole. Cu aceiași bani cu care ar putea crea o instituție modestă de produs teatru, acești oameni preferă să invite spectacole pe care le consideră interesante de pe tot teritoriul național (și poate nu numai), administrând un fel de injecție teatrală. Bătălia pentru formarea unui public e grea și de durată, dar nimeni nu pare descurajat.

O posibilă soluție pentru acele teatre care de foarte mulți ani nu produc nimic demn de luat în seamă (le știm cu toții, sunt cel puțin zece) ar fi transformarea lor în centre care nu mai produc, ci găzduiesc spectacole. S-ar salva astfel subvențiile, s-ar păstra, ba chiar s-ar îmbunătăți mult gradul de educație a publicului și s-ar crea și un fel de rețea națională pentru turnee teatrale, ceea ce ar fi în avantajul tuturor. O mutație genetică, coordonată conștient și în respectul banului public.

Theodor-Cristian Popescu